

SÉRIA O ZÁKLADNÝCH CNOSTIACH

SPRÁVNA VEC PRÁVE TERAZ

O DÔLEŽITOSTI ROBIŤ TO, ČO JE SPRÁVNE
– AJ KEĎ TO NIE JE LAHKÉ

RYAN HOLIDAY

Od autora medzinárodných bestsellerov
Prekážka je cesta, Odvaha volá
a *Stoicizmus na každý deň v roku*

RYAN HOLIDAY

SPRÁVNÁ VEC PRÁVE TERAZ

O DÔLEŽITOSTI ROBIŤ TO,
ČO JE SPRÁVNE – AJ KEĎ
TO NIE JE ĽAHKÉ

RIGHT THING, RIGHT NOW

Copyright © 2024 by Ryan Holiday

All rights reserved including the right of reproduction in whole or in part in any form.

This edition published by arrangement with Portfolio, an imprint of Penguin Publishing Group, a division of Penguin Random House LLC.

Slovak edition © 2025 by Eastone Group, a.s.

Z anglického originálu Right Thing, Right Now vydaného vydavateľstvom Penguin Random House preložil Vladimír Bojo.

V roku 2025 vydalo vydavateľstvo Eastone Books, Bratislava.

www.eastonebooks.com

Translation © 2025 Vladimír Bojo

Redakčné úpravy: Mgr. Alica Činčárová

Layout: Studio Eastone

Tlač: Finidr, s.r.o.

Všetky práva vyhradené.

Okrem použitia ukážok pre účely recenzie a kritiky žiadna časť tejto knihy nesmie byť reprodukována ani šírená v akejkoľvek forme alebo akýmikoľvek prostriedkami bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-8109-771-3

Nespravodlivosť je druh rúhania. Príroda navrhla racionálne bytosti, aby si jedna druhej pomáhali – a nie škodili –, ako si to zaslúžia. Prekročiť jej vôľu teda znamená rúhať sa najstarším bohom.

– MARCUS AURELIUS

Obsah

Štyri cnosti	XI
Úvod	1

Časť I: Ja (osobne)

Stáť pred kráľmi...	10
Dodržiujte svoje slovo	25
Hovorte pravdu	28
Prevezmite zodpovednosť	32
Staňte sa svojím vlastným rozhodcom	36
Dobrý, nie skvelý	40
Buďte ako otvorená kniha	44
Buďte slušní	48
Robte si svoju prácu	52
Majte čisté ruky	58
Bezúhonnosť je všetkým	63
Využite svoj potenciál	67
Buďte lojálni	71
Vyberte si svoju Polárku	77
Správna vec v správnej chvíli	81

Časť II: My (sociálno-politicky)

Vážte si slobodu, za ktorú pre vás druhí umierali v boji	86
Stačí byť láskavý	102
Všimnite si, ako žije tá druhá polovica	106
Musíte pomáhať	111
Začnite v malom	116
Vytvárajte si spojenectvá	120
Staňte sa mocnými	126
Praktizujte pragmatickosť	131
Rozvíjajte kompetencie	137
Dávajte, dávajte, dávajte	142
Vypestujte si vlastný trénerský strom	146
Dávajte pozor na toho malého chlapca	150
Robte dobré problémy	154
Vracajte sa späť	159
Niečo väčšie ako my...	163

Časť III: My všetci (sme jeden)

Tak veľmi milovať svet...	168
Vylezte na svoju druhú horu	189
Prestaňte sa pýtať na to tretie	193
Prinášajte nádej	197
Buďte anjelom	201
Odpúšťajte	205
Napravte škody	209
Hlboká prepojenosť	213
Rozšírte kruh	217
Hľadajte dobro v každom človeku	221

Poskytnite plnú mieru oddanosti	226
Láska víťazí	230
Zaplatte vopred	235
Doslov	239
Čo čítať ďalej?	251
PodĎakovanie	252

Štyri cnosti

Už je to dávno, keď Hercules prišiel na križovatku ciest. Na tejto tichej križovatke v gréckych kopcoch, v tieni guľatých borovíc, sa veľký hrdina gréckych mýtov prvýkrát stretol so svojim osudom.

Kde presne to bolo a kedy, nikto nevie. Počuli sme o tom v príbehoch o Sokratovi. Môžeme to vidieť zachytené v najkrajšom umení renesancie. Môžeme cítiť jeho pučiacu energiu, jeho napnuté svaly a jeho utrpenie v klasickej Bachovej kantáte. Keby bol John Adams chcel, bol by Herkules na križovatke ciest zvečnený na úradnej pečati novozaložených Spojených štátov.

Pretože tam, pred jeho nehynúcou slávou, pred dvanástimi úlohami, predtým, než zmenil svet, čelil Herkules kríze, ktorá dokáže zmeniť život a ktorá bola taká skutočná, ako sa s ňou kedy stretol ktokoľvek z nás.

Kam mal namierené? Kam sa snažil ísť? To je pointa príbehu. Sám, neznámy, neistý a rovnako ako mnohí iní, Herkules to nevedel.

Tam, kde sa cesty rozchádzali, ležala krásna bohyňa, ktorá mu ponúkla všetky pokušenia, ktoré si len vedel predstaviť. Ozdobená v nádherných šatách, sľubovala mu ľahký život. Prisahala, že nikdy neokúsi nedostatok alebo nešťastie, strach alebo bolesť. Nasleduj ma, povedala, a všetky túžby sa ti vyplnia.

Na druhej strane cesty stála prísnejšia bohyňa v čisto bielom rúchu. Tichšie prehovorila. Nesľubovala žiadne odmeny, len tie, ktoré prichádzajú ako výsledok tvrdej práce. Bude to dlhá cesta, povedala. Budú obeť. Nastanú strašidelné chvíle. Ale mala to byť cesta vhodná pre boha, cesta jeho predkov. Cesta, ktorá mala z neho urobiť muža, ktorým sa mal stať.

Bolo to skutočné? Stalo sa to naozaj?

Ak je to len legenda, má to význam?

Áno, pretože je to príbeh o nás.

O našich dilemách. O našich vlastných križovatkách.

Herkules sa rozhodoval medzi nerestou a cnosťou, medzi ľahkou cestou a ťažkou, dobre vyšliapanou cestičkou a cestou menej schodenou. To isté platí aj pre nás.

Herkules zaváhal len na sekundu a vybral si tú, ktorá mala všetko zmeniť.

Vybral si cnosť.

„Cnosť“ sa môže zdať staromódna. V skutočnosti, cnosť – areté, základný etický pojem starovekého Grécka – znamená niečo veľmi jednoduché a nadčasové. Znamená dokonalosť, morálku, fyzično, duševno.

V starovekom svete sa cnosť skladala zo štyroch kľúčových komponentov.

Odvahy.

Striedmosti.

Spravodlivosti.

Múdrosti.

„Zásadné kamene dobra,“ ako ich nazýval filozof a kráľ Marcus Aurelius. Pre milióny ľudí sú známe ako „kardinálne cnosti“, štyri takmer univerzálne ideály, ktoré prijali kresťania a väčšina západnej filozofie, ale rovnako cenené aj v budhizme, hinduizme a takmer každej inej filozofii, ktorú si vieme predstaviť. Nazývajú sa „kardinálne“, upozorňuje C. S. Lewis, nie preto, že pochádzajú od cirkevných autorít, ale pretože pochádzajú z latinského slova *cardo*, teda záves.

Je to *kľúčová* vec. Sú to veci, ktoré otvárajú dvere do dobrého života, ktorý na nich visí.

Sú aj našou témou pre túto knihu a túto sériu.

Štyri knihy.* Štyri cnosti.

Jeden cieľ: pomôcť vám vybrať si...

Odvahu, statočnosť, vytrvalosť, odhodlanie, česť, obetavosť...

* Toto je tretia kniha.

Striedmosť, sebaovládanie, umiernenosť, vyrovnanosť, rovnováhu...

Spravodlivosť, česťnosť, službu, spoločenstvo, dobrotu, láskavosť...

Múdrosť, poznanie, vzdelanie, pravdu, sebareflexiu, mier...

Sú kľúčom k dobrému životu, k životu plnému cti, slávy a *dokonalosti* v každom zmysle. Charakterové črty, ktoré John Steinbeck dokonale opísal ako „príjemné a žiaduce pre ich majiteľa, ktoré ho nútia vykonávať činy, na ktoré môže byť hrdý a ktoré ho môžu tešiť“. Ale slovo *on* musíme chápať ako celé ľudstvo. V Ríme neexistovala ženská verzia slova *virtus*. Cnosť bola mužská i ženská, jednoducho *bola*.

A stále je. Nezáleží na tom, či ste muž, alebo žena. Nezáleží na tom, či ste fyzicky silný, alebo bolestne plachý, geniálny alebo priemerne inteligentný. Cnosť je univerzálna. Imperatív zostáva univerzálny.

Cnosti sú navzájom prepojené a neoddeliteľné, ale každá z nich sa líši od tých ostatných. Urobiť správnu vec si takmer vždy vyžaduje odvahu, rovnako ako umiernenosť nie je možná bez múdrosti vedieť vybrať si, čo sa oplatí. Načo je dobrá odvaha, ak sa neuplatňuje v spravodlivosti? Načo je nám múdrosť, ak nás neurobí skromnejšími?

Sever, juh, východ, západ – štyri cnosti sú akýmsi kompasom (nie nadarmo sa štyri body na kompase nazývajú „kardinálnymi smermi“). Sú pre nás vôdzkou. Ukazujú nám, kde sme a čo je pravda.

Aristoteles opísal cnosť ako druh remesla, niečo, o čo by sme sa mali snažiť, ako sa snažíme zvládnuť akékoľvek povolanie alebo zručnosť. „Stávame sa staviteľmi tým, že stavíme a stávame sa harfistami tým, že hráme na harfe,“ píše. „Podobne sa teda stávame spravodlivými len tým, že spravodlivo konáme, umiernení tým, že konáme umiernené a statoční tým, že konáme statočne.“

Cnosť je niečo, čo robíme.

Je to niečo, čo si vyberáme.

Nie raz, pretože Herkulova križovatka nebola ojedinelou udalosťou. Je to každodenná výzva, ktorej nečelíme iba raz, ale neustále, opakovane. Budeme sebeckí alebo nesebeckí? Statoční alebo bojazliví? Silní alebo slabí? Múdri alebo hlúpi? Budeme pestovať dobré alebo zlé návyky? Odvahu alebo zbabelosť? Blaženosť nevedomosti alebo prijmem nové výzvy?

XIV SPRÁVNÁ VEC PRÁVE TERAZ

Zostaneme rovnakí... alebo budeme rásť?

Vydáme sa jednoduchou cestou alebo správnou cestou?

Úvod

Spravodlivosť, tá najjasnejšia ozdoba cnosti, ktorou dobrý človek získava titul dobrého.

– CICERO

Najjasnejším dôkazom toho, že spravodlivosť je najdôležitejšia zo všetkých cností, vyplýva z toho, čo sa stane, keď ju odstránime. Je to pozoruhodne jasné: prítomnosť nespravodlivosti okamžite znehodnocuje akúkoľvek cnosť – odvahu, disciplínu, múdrosť – alebo akékoľvek zručnosti, dosiahnuté výsledky a podobne. Dokonca je to ešte horšie.

Odvaha pri nasledovaní zla? Geniálny človek bez morálky? Sebadisciplína až po dokonalé sebestvo? Existuje argument, že ak by všetci konali spravodlivo po celý čas, tak by sme nepotrebovali toľko odvahy. Zatiaľ čo diskretnosť utlmuje odvahu a potešenie nám poskytuje úľavu od nadmerného sebaovládania, starovekí myslitelia by zdôraznili, že neexistuje cnosť, ktorá by vyvážila spravodlivosť.

Jednoducho to tak je.

O to ide.

Pri každej cnosti. Každom čine. V každom našom živote.

Nič nie je správne, ak nerobíme to, čo je správne.

Pravdepodobne to však niečo vypovedá o našom dnešnom svete, že keď ľudia počujú slovo „spravodlivosť“, nespomenú si najskôr na slušnosť alebo povinnosť, ale na právny systém. Rozmýšľame o advokátoch. Myslíme na politiku. Zaoberáme sa tým, čo je zákonné, bojujeme za „svoje práva“ oveľa viac ako za to, čo je *správne*. Mohli by sme to tiež správne

nazývať „obžalobou“ moderných hodnôt, ale ťažko to považovať za niečo iné.

„Spravodlivosť znamená oveľa viac ako to, čo sa deje na súdoch,“ C. S. Lewis pripomína poslucháčom v slávnej sérii prednášok. „Je to starý názov pre všetko, čo by sme mali teraz nazývať ‚férovosťou‘. Patrí sem česťnosť, dávanie a prijímanie, pravdivosť, plnenie sľubov a všetky ostatné stránky života.“

Veľmi jednoduché idey, ktoré sú však veľmi vzácne.

Musíme pochopiť, že spravodlivosť nie je len niečo medzi občanom a štátom. Zabudnite na právne procesy. Čo robíte? *Prijímate precedensy*, v ponímaní ako prameň práva? Spravodlivosť nám hľadá priamo do tváre. Konáme tak? Nielen vo veľkých momentoch zodpovednosti, ale aj v tých malých – ako sa správame k cudziemu človeku, ako podnikáme, s akou vážnosťou berieme svoje povinnosti, ako vykonávame svoju prácu, aký vplyv máme na svet okolo nás.

Samozrejme, o spravodlivosti radi diskutujeme. Čo je to *spravodlivosť*? Komu za ňu *vďačíme*? Počnúc detstvom nič nerozhýbe ľudí viac ako debata o spravodlivosti, o tom, či bol niekto podvedený, alebo nie, o tom, či môžeme, alebo nemôžeme niečo urobiť. Milujeme otravné hypotézy, budeme donekonečna diskutovať o zložitých výnimkách z pravidiel, o morálnych dôsledkoch, ktoré dokazujú, že nikto nie je dokonalý.

Moderná filozofia sa zamotáva do nekonečných slučiek problémov kvôli komplikovaným dilemám, ako sú rôzne hypotetické myšlienkové scenáre, či existuje slobodná vôľa... Historici diskutujú o správnosti vojenských, politických a obchodných rozhodnutí, ktoré formovali náš svet, pričom na jednej strane sa vyžívajú v nejednoznačnostiach, zatiaľ čo na druhej strane robia rozsiahle čierno-biele radikálne rozsudky o nekonečných šedých oblastiach.

Akoby tieto morálne rozhodnutia boli jasné a jednoduché, alebo akoby boli jednorazové, a nie stále prítomné. Akoby sme to boli my, kto sa pýta – namiesto toho, že je to život, kto nám kladie otázky.

Medzitým, len za prvé hodiny dňa každý z nás urobí desiatky etických a morálnych rozhodnutí nemalého významu, ktorým sa ani

neobťažujeme venovať čo len desatinu svojej pozornosti. Keď premýšľame o tom, čo by sme mohli urobiť v nejakej nepravdepodobnej vyhrotenej situácii, v každej chvíli existuje *nekonečné* množstvo príležitostí, ako sa do nej s týmito myšlienkami skutočne zapojiť v skutočnom živote. Prirodzene, uprednostňujeme spravodlivosť ako abstrakciu, aby sme odvrátili pozornosť od nutnosti konať – i keď nedokonale – so spravodlivosťou.

Kým neprestaneme diskutovať, nemôžeme začať *konať*. Stále diskutujeme, aby sme nemuseli začať konať.

SPRAVODLIVOSŤ AKO SPÔSOB ŽIVOTA

V predchádzajúcich častiach tejto série o stoických cnostiach sme definovali odvahu ako riskovanie (svojho zadku) a sebadisciplínu ako zariadenie sa (svojho zadku) do radu alebo línie. Ak chceme pokračovať v tejto metafore, môžeme definovať spravodlivosť ako *držanie línie* – inak povedané, musíme vedieť, za čím si stojíme, aké pravidlá rešpektujeme a potom sa toho držať (v angličtine sa tomu hovorí aj „Flat-Ass Rules“ – doslovne pravidlá plochého zadku), ak si chceme požiť frázu od veľkého generála Jamesa Mattisa.

Čo budeme robiť.

Čo neurobíme.

Čo *musíme* urobiť.

Ako to urobíme.

Pre koho to urobíme.

A čo sme ochotní pre ostatných obetovať.

Je v tom všetkom istá dávka relativity? Zahŕňa to niekedy kompromisy? Iste, iste, ale nejako stále v praxi, naprieč vekmi a kultúrami, nachádzame v tom určité ubezpečenie o nadčasovosti a univerzálnosti – pozoruhodné množstvo zhody o *správnej veci*. Všimnete si, že hrdinovia tejto knihy, napriek všetkým rozdielom medzi pohlaviami a pôvodom, vojnami a mierom, mocní i bezmocní, prezidenti a chudobní, aktivisti alebo abolicionisti, diplomati a lekári – sú pozoruhodne zladení v otázkach svedomia a cti. Vкус ľudských bytostí sa v priebehu storočí neustále

menil, ale napriek tomu sa zachovala zhoda. Obdivujeme tých, ktorí do-
držia slovo. Neznášame klamárov a podvodníkov. Oslavujeme tých,
ktorí sa obetujú pre spoločné dobro. Nenávidíme tých, ktorí bohatnú
alebo sa preslávia na úkor iných.

Nikto neobdivuje sebestvo. Opovrhujeme zlom, chamtivosťou a ľahostajnosťou.

Psychológovia majú dôvod domnievať sa, že aj dojčatá môžu cítiť
a chápať tieto pojmy, čo je ešte väčší dôkaz toho, že „hlad a smäd po
spravodlivosti“ je v nás od našich prvých dní.

„Správne veci“ sú komplikované, ale je to aj celkom jasné.

Všetky filozofické a náboženské tradície – od konfucionizmu po
kresťanstvo, od Platóna po Hobbesa a Kanta – sa točia okolo nejakej ver-
zie zlatého pravidla. V prvom storočí pred Kristom požiadal skeptik Hil-
lela, židovského staršinu, či dokáže zhrnúť Tóru, kým bude stáť na jednej
nohe. V skutočnosti na to potreboval desať slov. „Miluj blížneho svojho
ako seba samého,“ povedal mu Hillel. „Všetko ostatné je komentár.“

Starajte sa o druhých.

Správajte sa k nim tak, ako si želáte, aby sa správali k vám.

Nielen vtedy, keď je to vhodné alebo prijímané, ale najmä vtedy, keď
nie je.

Aj keď sa vám to nevráti. Dokonca aj vtedy, keď vás to niečo stojí.

„Slová pravdy sú jednoduché a spravodlivosť nepotrebuje rafinovaný
výklad, lebo je vhodná sama osebe,“ povedal dramatik Euripides, „ale
slová nespravodlivosti, zhnité samy osebe, si vyžadujú dômyselné zaob-
chádzanie.“ Spravodlivosť spoznáte, keď ju uvidíte – alebo ju hlbšie
v sebe samom *pocítite*, najmä jej neprítomnosť a jej opak.

Chlapec menom Hyman Rickover prišiel do Spojených štátov v roku
1906, keď jeho rodina utekala pred židovskými pogromami v Rusku. Ab-
solvoval americkú námornú akadémiu, kde ho nadchli klasické cnosti.
Počas svojej dlhej kariéry zažil trinásť prezidentov – od Woodrowa Wil-
sona po Ronalda Regana –, aby sa v tichosti stal jedným z najmocnejších
mužov na svete, priekopníkom myšlienky jadrových lodí a ponoriek,
ktorý v podstate riadil programy zodpovedné za miliardy dolárov, ktoré
sa vynaložili na vojnovú mašinériu, za desaťtisíce vojakov a robotníkov,

spolu so zbraňami s obrovským ničivým potenciálom. Počas šiestich dekád a globálnych vojen, v ktorých hrozba apokalyptického jadrového konfliktu bola stále prítomná, keď aj len nehoda na jadrovom zariadení alebo na palube lode mohla mať ničivé následky, Rickover získal vplyv na generáciu najlepších a najbystrejších dôstojníkov vo svete.

Rickover z času na čas týmto budúcim lídrom hovorieval, že človek by sa mal správať tak, akoby osud sveta spočíval na jeho pleciach – v skutočnosti tým parafrázoval Konfucia –, a to bola skutočnosť, ktorá bola v priebehu jeho kariéry veľmi aktuálna. Ale Rickover bol tiež len obyčajným človekom s temperamentom, s kolegami a podriadenými, s manželkou, synom, rodičmi, susedmi, účtami, ktoré musel platiť a ktorý sa musel vedieť orientovať na ulici v doprave. Čo ho viedlo a čo opakovane hovorieval v prejavoch a na brífingoch, bola dôležitosť myšlienky zmyslu pre dobro a zlo, zmyslu pre povinnosť a česť, ktorý vedie človeka cez nekonečné dilemy a rozhodnutia, v ktorých sa ocitne. „Život nie je bezvýznamný pre človeka, ktorý považuje určité činy za nesprávne len preto, že sú nesprávne, či už porušujú zákon, alebo nie,“ vysvetlil raz. „Tento druh morálneho kódexu vytvára podklad, na základe ktorého môže človek konať.“

Práve o tomto druhu kódexu je táto kniha. Nebudú tu žiadne komplikované právne pravidlá ani bystré poznámky. Nebudeme skúmať biologické alebo metafyzické korene dobra a zla. Zatiaľ čo budeme uvažovať o hlbokých morálnych dilemách života, účelom bude dostať sa skrz ne – ako ostatné ľudské bytosti, ktoré tak museli urobiť –, a nie zostať zahľtený beznádejnými abstrakciami. Nedostaneme sa k žiadnym veľkým právnym teóriám a ani vám neposkytnem ponuky neba alebo hrozby pekla. Cieľ tejto knihy je oveľa jednoduchší a praktickejší. Budeme sledovať tradície starovekých mysliteľov, ktorí vnímali spravodlivosť ako zvyk alebo remeslo, ako spôsob života.

Pretože to je to, čím by spravodlivosť mala byť – nie podstatným menom, ale slovesom.

Je to niečo, čo robíme, nie niečo, čo dostávame.

Forma ľudskej dokonalosti.

Vyhlásenie o celi.

Séria činností.

Vo svete plnom neistoty, vo svete, kde je toho toľko mimo našej kontroly, kde zlo existuje a pravidelne zostáva nepotrestané, záväzok žiť správne je útočiskom v búrke, svetlom v tme.

To je to, o čo nám ide, nájsť spravodlivosť ako sever na kompase, ako Polárku našich životov, ktorá nás bude viesť a usmerňovať v dobrých i zlých časoch. Rovnako ako v prípade Harryho S. Trumana, Gándího, Marca Aurelia a Martina Luthera Kinga ml., Emmeline Pankhurst a Sojournera Trutha, Budhu a Ježiša Krista.

Keď admirál Rickover položil slúchadlo alebo ukončil schôdzku, nemal privysoké očakávania ani nevydával konkrétne pokyny, ako sa má niečo urobiť. Namiesto toho ponechal svojich podriadených s niečím, čo bolo na oveľa vyššej úrovni, ale zároveň to bolo zrozumiteľné a reálne:

„Urobte to, čo je správne!“

Preto by sme mohli tento úvod zakončiť rovnakým príkazom:

Robte to, čo je správne.

Urobte to hneď teraz.

Pre seba.

Pre ostatných.

Pre svet.

A na ďalších stránkach si povieme, ako na to.

ČASŤ I

Ja (osobne)

Cnosť človeka sa nemeria podľa toho, ako a čím človek vyniká, ale jeho každodenným správaním.

– BLAISE PASCAL

Cesta za spravodlivosťou sa nezačína na vzdialených miestach. Začína sa doma. Začína sa vo vás. Začína sa rozhodnutím, *kým budete*. Staromódnymi hodnotami osobnej integrity, čestnosti, dôstojnosti a cti. Základným správaním, v ktorom sa tieto ideály prejavujú: robením toho, čo povieme, konaním správnym spôsobom, dobrým zaobchádzaním s ľuďmi. Stoici hovorili, že hlavnou úlohou v živote je sústrediť sa na to, čo máme pod kontrolou. Nespravodlivosť, neférovosť a otvorená krutosť môžu vládnuť svetu, ale je v našich silách, aby sme boli výnimkou v tomto pravidle. Aby sme boli *čestným* a *dôstojným* človekom. Nech je zákon akýkoľvek, v akejkoľvek kultúre žijeme, nech by nám čokoľvek mohlo prejsť bez povšimnutia, môžeme si vybrať riadiť sa vlastným kódexom – prísny

a spravodlivým kódexom. Niekomu sa môže zdať, že to všetko je obmedzujúce, ale zistíme, že opak je pravdou. Náš kódex nás oslobodzuje, dáva nám zmysel a hlavne prináša pozitívnu zmenu. Toto evanjelium nehlásame slovami, ale činmi – s vedomím, že každý čin je ako lampáš, ktorý vychádza z tmy, že každé rozhodnutie konať správnu vec, je vyhlásením, ktoré budú naši rovesníci, deti a budúce generácie počuť.

